

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXX.

GAZETA apare în fiecare zi

Abonamente pentru Austro-Ungarie:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-ri de Duminică 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-ri de Duminică 8 fr. pe an.
Se primumeră la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la d-nii colectori.

Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare
târgului Inului Nr. 30. etajul
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dusul acasă: Pe un an 24
cor., pe șase luni 12 cor., pe
trei luni 6 cor. — Un esem-
pliar 10 bani. — Atât abona-
mentele, cât și înscriziunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 241.

Brașov, Joi 1 (14) Noemvrie.

1907.

Concurența la împăciuire.

(Un răspuns.)

IV.

Se spune despre răposatul conte Iuliu Andrassy, că odată pe când era ministru de externe, vrând să arate care este cea mai bună metodă de-a governa popoarele monarhiei, s'a folosit de-o asemănare din sfera experienței hipice, mai aproape de cugetarea unui grof diplomat, care n'a eșit din școala, unde se cresc cei-ce ce îmbrățișează cariera diplomatică, zicând: „Ca să ajungi la scop, e de lipsă să îți într-o mână ovăzul, iar în cealaltă biciul“.

Iată o ilustrație nemerită a politicii guvernului maghiar și față cu noi Români. Numai cu deosebirea nu neînsemnată, că amenințarea cu biciul procurorilor a fost până mai eri alaltăieri însoțită numai de un car de promisiuni și apeluri la frățietate și bunăînțelegere, „după-ce și așa toți suntem egali înaintea legii“; ear ovăzul surăde în mâna stângă a guvernantilor numai de cât-va timp, de când cu „ajutoarele de stat“ și cu „congruele“.

Ca să ajungă frățietatea maghiar-română la acest stadiu de progresare „practică“, a trebuit să treacă mai mult timp până ce, cu încordarea extremă a forțelor plebei contribuabile, s'au mai consolidat puțin finanțele țării. Cât de îndărât a rămas într'aceea consolidarea politică a maghiarismului, dela care politicienii cărmuitori făceau dependentă înțelegerea cu Români, a spus-o Ugron Gabor zilele trecute, când a făcut dependentă înfrățirea dela câștigarea limbei de comandă maghiare.

Rămăserăm în expunerile noastre la acel period când Tisza Coloman a pus capăt erei deakiste, declarând războiul naționalităților. Drept urmare a politicii sale agresive s'au adus și votat legile școlare dela 1879 și 1883, prin cari s'a rupt brusc firul politice mai conciliante de până atunci și s'a inaugurat maghiarizarea forțată. Prin aceste legi au fost șgduite din fundament legile dela 1868, cari aveau menirea a face posibilă aplanarea divergențelor dintre Maghiari și naționalități. Legea zisă a naționalităților interpretată până atunci, fără protestare din partea regimului, ca o lege adusă pentru scutul limbei materne a popoarelor nemaghiare față cu iriurirea excesivă a limbei maghiare, — care, fiind declarată prin aceeași lege de limbă a statului, avea să fie întrebuintată în sferile mai înalte ale administrației lui — a fost interpretată deodată în sens cu totul opus drept o lege adusă pentru scutul limbei statului și a așa numitei idei de stat unitar național. Români au fost cei dintâi cari au văzut pericolul și au protestat. Dar le-a trebuit și lor cinci ani de zile până ce au devenit conștii de mărimea acestui pericol și până ce au ajuns activiștii și pasiviștii la convingerea că numai prin unirea tuturor forțelor lor într'un singur partid național în scopul de a face opozițiunea

cea mai energică întregului sistem de guvernare unguresc, va putea fi salvată cauza românismului.

Legile de maghiarisare au contribuit puternic la înființarea partidului național și la proclamarea solidarității române în 1881. Curentul opoziției naționale în sânul Românilor devenise atât de puternic în anii 1881—1883, încât guvernul Tisza, îngrijat de urmări, alarmase și Viena, a cărei cercuri înalte politice erau pe atunci foarte strâns legate cu regimul tiszaiist. Politica exterioară a monarhiei o conducea Majestatea Sa cu concursul ministrului de externe și al lui Tisza Coloman. Întâmplându-se că tocmai pe atunci guvernul român căuta apropierea de tripla alianță, se știe că principele Bismarck a îndrumat pe ministru-președinte român Brătianu să aranjeze lucrul cu Împăratul și cu Tisza. Se mai știe și este constatat, că guvernul unguresc a ridicat atunci pretenșiunea de a se pune guvernului român drept condiție a apropierei, ca să dea tot concursul său posibil guvernului din Pesta „pentru suprimarea agitațiunii române din Ardeal“.

Din momentul acesta politica de frățietate maghiar-română a intrat într'o fază cu totul nouă, fiind trasă în combinație cu România și prezentându-se lucrul așa, că în interesul cel mare al triplei alianțe este porunca dela împărățiile aliate, ca să fie pace și amicitie între România și Ungaria, ear Români din interiorul Ungariei să nu cuteze a turbura aceea pace și amicitie, cu postulatele lor naționale „fantastice și cu totul neîntemeiate“.

Paralel cu „porunca“ aceasta de la împărății, tălmăcită cu atâta virtuozitate de tiszaiștii dela guvern, ca și de kossuthiștii din opoziție, se introduse în sânul partidului nostru național un curent, care, sub cuvânt că vrea să facă „înaltă politică“, se pune pe aceeași bază principiară, că interesele alianței puterilor centrale pretind împăcarea Românilor cu Ugurii și grabnica delăturare a tuturor conflictelor dintre ei, cu varianta însă, că aceste interese ale triplei pretind categoric și imperativ dela Maghiari să pună capăt prigonirilor și nedreptăților ce turbură pacea dintre popoarele Ungariei, și să intre în lege pentru ca să se poată realiza cu o zi mai curând împăciuirea.

Ajunserăm așadar, tocmai în momentele când ni-se cerea să dezvoltăm cea mai mare energie în lupta pentru existența noastră națională, în situația extraordinară, de a privi politica de înțelegere și de împăciuire ca un interes de frunte al marilor împărății aliate. Asta, cel puțin, era orientarea noii faze.

Revizuirea legii de pressă. Semioficiosul anunță o anchetă în ministerul de comerț, care anchetă va avea să se ocupe cu regularea editurilor de ziare, în cadrul legii industriale, și cu întrebarea, dacă nu ar fi cu cale a cere o calificare oarecare dela cei ce se ocupă cu bransa tipografică. Szerényi a declarat înaintea unei deputații, că libertatea de pressă nu va fi stânjenită.

Din Austria. Conferința partidului creștin-social a hotărât să voteze pactul, dacă guvernul va da un răspuns multumitor în chestiile ce privesc situația de drept a stăruții.

— În comisia pentru desbaterea pactului deputatul socialist *Modratschek* a spus, că partidul său nu este pentru desfacerea monarhiei, ci pentru libertatea politică a proletariatului maghiar, și a naționalităților din Ungaria.

— În Viena și în Gratz, studenții italieni au provocat manifestații șgomotoase, cu bătăi, cerând înființarea grabnică a universității italiene. Cursurile nu s'au putut ține. Probabil vor fi închise pe o vreme universitățile.

O reprivire peste câțiva ani al districtului Năsăud, în 1872.

Din manuscrisele lui *Ioachim Mureșian*, fost avocat în Năsăud.

(Urmare.)

Prin ce metamorfoze trecu cauza acestei deputațiuni, până câtră capătul lui Novembre 1860, vor și cei ce au fost acasă.

Destul că într'o seară sosește la Pesta *Vasilii Nașcu*, arhiva viă de pie memorie în cauzele grănițrești și aduce cu sine o pereche de dăsași plini de scrisori și mai vechi și mai noi, și împărtășeste știri, cum că în locul *Petri și Flămând*, au trecut câtră Viena căpitanii pensionați provizor: *Ioan Purceilă și Georgiu Lica*.

În vreo două zile și două nopți, cât petrecu Nașcu în Pesta, se tocmiră scrisorile și se făcură primele liniamente la suplica câtră Majestate.

Din scrisori și mai ales dintrun fragment al auditorului *Iosif Schottl* și a pretorelui *Stocnera*, se văzu că toată proprietatea grănițreilor era trasă la îndoială, după principiile că pământul grănițreilor e feud militar, sau pământ cătănesc, pentru a cărui usufruct sau folosire, grănițreii au făcut servicii militare până când ia plăcut domnitorului, ca domn de rebel (*Kriegsherr*) și prin urmare și ca domn de pământ, reprezentat prin organele erarului militar.

Așa sta cauza la începutul lunii lui Decembrie 1860, că grănițreul nu călca sigur nici pe pământul erezit dela străbuni și fondurile făcute din sudoarea lui erau în administrațiunea organelor erarului, fără ca adevărații proprietari, adecă grănițreii, să poată trage din ele vreun folos de un crucer și fără să le fie ertat a visa, că vor pune mâna cândva pe ele.

Ce era dară mai înflăcător pentru un jurist tânăr și anume, pentru unicul jurist grănițre dela Năsăud și de altminteră devotat cu totul interesului conaționalilor săi, decât a se orienta îndată și a pune fundamentul la deslegarea pe bază de drept a cauzei grănițreilor?

Întâlnindu-se membrii deputațiunii în Viena, aveau acum două misiuni, una în cauza cea mare a națiunii, iar cealaltă cauza grănițreilor.

În cauza națiunii era adunată o deputațiune de 22 membrii din toate părțile Ardealului, dintre cari însă numai 16 subscriseră petițiunea la Majestate din 10 Decembrie 1860, compunere a lui *Vincentiu Babeș*, care posedea cea mai mare încredere a însuflețitului Român, metropolitul *Alexandru Șuluțiu* și scrisă de *Ioan Purceilă* resolutul căpitan născut în *Borgo-Prund*.

Rezultatul acestei cereri sprijinite de acasă și de episcopul *Andrei Șaguna*, a fost conferința națională din 1861 și cea dela *Alba-Iulia*, iar în consecințele ei congresul național din *Sibiu* și dieta din *Sibiu* din 1863—1864. Acea suplică, — neprimindu-o deputațiunea ca atare — o a predat'o metropolitul *Șuluțiu* cu arhimandritul *Ioan Popazu* la Majestate.

După aceasta excursiune să revenim

iarăși la obiect. Grănițreii încă și detără suplica lor din 10 Decembrie 1860 și o detără în audiența din 13 Decembrie 1860. Toți patru deputații erau însufleții de cele mai curate simțăminte pentru cauză, fără nici un interes privat mai departe, și anume: *Vasilii Nașcu* ca cunoscător de cursul istoric al cauzei, *Ioachim Mureșianu*, ca cunoscător de drepturi, descoperitor al bazelor juridice pentru cauză și compunător al suplicei, care e fundamentul întregii proceduri mai târzie în aceasta cauză, iar *Ioan Purceilă* ca purtător de cuvânt la Majestate precum și *Georgiu Lica* ca sprijinitor cu persoana și autoritatea sa militară, cu care a spus Majestații Sale, cumea deputațiunea are însărcinarea de acasă de a nu se întoarce fără de prea înalta rezoluțiune, căci așa era zis în suplica de câtră compunătorii ei.

Din momentul subșternerei suplicei deputațiunea cugeta acum, că ce va fi atunci, când suplica va avea rezultatul dorit?

Fiindcă ținutul fostului al doilea regiment de margine era împărțit între preturile din *Rodna, Năsăud, Borgo Prund și Șieul-mare*, deputațiunea se consultă între sine la inițiativa lui *Ioan Purceilă*, care căpătase scrisoare de acasă dela *Vasilii Buzdug* și subșternu la cancelariul de atunci baronul *Kemény* suplica din 30 Decembrie 1860 în care ceru, ca ținutul fostului teritor militar, a cărui ștab era odinioară în Năsăud, cu ocaziunea restatoririi vechilor comitate, să se readune la olaltă sub numirea, de district al Năsăudului.

Kemény consideră aceasta cerere în propunerea sa la Majestate din 24 Martie 1861, însă cu părerea, ca să nu se constituie într'o jurisdicțiune, pentru că nu ar fi bine a da atâta putere de autonomie politică, unui popor datat la arme și vecin cu frații lor din *Moldova și Bucovina* la confiniile Ardealului.

Arhiducele *Rainer* prezentă aceasta propunere prea umilită și puse >vizi< pe ea, tot în aceeași zi: informă însă mai bine pe Majestate!

Deputațiunea însărcinase pe *Nașcu* a rămânea singur spre solicitarea cauzei, ca să nu se facă mari spese comitenților, să rămână consecvent afirmării sale, că fără rezultat nu are ce căuta acasă.

(Va urma.)

Correspondența din Budapesta.

Conferința clubului independist. — Noui eșiri. — Un deputat care nu-și teme mandatul. — *Polonyi* isgonit. — Un nou partid politic.

— 11 Noemvrie.

Se va face chestie de partid din votarea pactului, ori nu se va face? Asta era salutul de bună ziură între partidele deosebite, și între membrii aceluiași partid, în o vreme. Și s'a zis atunci: nu se va face!

Conferința independiștilor era așteptată cu mult interes tocmai pentru răspunsul la aceasta întrebare. S'au ivit anume încurcături între partide. Incepeau să amenințe unele, că dacă independiștii nu fac chestie de partid, ele nu o să voteze, nu o să se lase păcălite, luând numai pe umărul lor >odiu<. Deci, kossuthiștii au făcut în chipul următor: n'au spus că fac chestie de partid, însă au supus proiectele la votul partidului, și celor ce sunt în contra lor le cer aspru >să tragă consecvențele<. Ceeace în realitate este chestie de partid.

La conferință au luat parte toți miniștrii sănătoși. (Se zice că și *Kossuth* e sănătos, dar n'a luat parte!) Membrii partidului în număr complet. — La întrebarea unui deputat, *Wekerle* asigură, că nu sunt puncte secrete în înțelegerea asupra băncii autonome. *Hollo* dă expresie mai multor temeri, apoi prezintă următoarea noțiune, sau cum i s'a zis mai înainte, >formulă<:

>Partidul 48-ist aderează la proiectele sub desbatere, până ce vor înceta contractele cu străinătatea, și astfel va fi posibilă

maghiară din Braşovul-vechiu, Scheiu și școala primară rom. cat. de băleți.

Din Cluj ni-se scrie: Excelența Sa Înalt Preasfințitul Domn Metropolit din Blaj în mod deosebit și-a arătat interesul ce-l are față de soarta tinerimei române dela universitate, *dăruind mesei studenților academici din Cluj 500 cor.* D-l Dr. Iuliu Florian rectorul mesei academice în numele binefăcătorilor a trimis înaltului Prelat următoarea scrisoare de mulțumită:

„Excelența Voastră! Înalt Preasfințite Doamne! În numele tinerimei române, care beneficiază la masa studenților academici, cu profundă reverință viu a mulțumi Excelenței Voastre, pentru darul marinos și părintesc de 500 cor., care Vați îndurat a-l da acestei instituții binefăcătoare. Dea bunul Dumnezeu ca sfințita dreaptă cea atât de darnică a Excelenței Voastre, încă mulți ani să împartă milă și binecuvântare bisericii și poporului român. Eu din parte-mi promit, că precum în trecut așa și în viitor, îmi voi da toată silința ca să umplu inimile tinerilor beneficiari cu iubire față de sf. biserică și cu recunoștință față de Excelența Voastră, Înaltul Patron și generosul Părinte al mesei studenților academici din Cluj.

Banca Națională a României ne anunță că cu începerea dela 27 Octomvrie v. 1907, a ridicat taxa scontului la 8% și dobânda împrumuturilor contra depozite la 8 1/2%.

Cernova. Dăm după ziarele maghiare rezultatul cercetării oficiale, din ascultarea celor 18 arestați, terminată Sâmbătă. Raportul comisiei de investigare constată că pregătirea de mai năute, după un plan anumit, pentru răsvărire, deși nici unul dintre arestați nu poate să spună pe nume vre-un „ațățător”. Sora lui Hlinca, măr. G. Fulla — se constată din fasiuni — a cutreerat ulițele în dimineața zilei nenorocite, strigând: pregătiți-vă că vin! Nu vă temeți de jandarmi, nu-i ertat să puște! — Matei Fulla, voia să lipească afișe pe păretele bisericii, îndemnând la împotrivre. — Mai mulți martori pun toată vina pe femei. Ele au dus sculele din biserică. Ad. B. eskó a vorbit o zi întreagă în contra popilor, îndemnând poporul să le dea în cap, și să iee arme cu sine oamenii. Despre cinci dintre cei arestați, nu s'a putut adeveri nimic. Ei nici n'au fost de față la vărsarea de sânge.

Gununie. Otilia Petrovan și Emiliu Dragomir teolog absolut ne anunță cununia lor, ce se va celebra în 17 Nov. st. n. a. c. la 4 oare p. m. în biserica gr. cat. din Capolnoc-Mănăștur.

Cântecul popular român în Bucovina. Cetim în „Apărarea Națională” din Cernăuți: Ministerul i. r. pentru culte și instrucțiune a numit în urma propunerii făcute de pres. comitetului prof. Dr. Friedwagner pe d-l Victor Vasiloschi, apărător în chestii penale și adjuant i. r. i. p. în Cernăuți, George Diaconovici, inv. sup. în Câmpulung și Ioan Bolocan inv. în Vicovde-jos ca membrii în „Comitetul pentru colectarea și edarea cântecului popular român din Bucovina”. Din partea d-lui Diaconovici s'a prezentat deja o colecție foarte frumoasă și bogată de melodii, rodul mun-

cei d-sale în timpul ferilor trecute; asemenea posed o colecție și d-l Bolocan, și d-l Vasiloschi, unul dintre cei mai buni cunoscători ai muzicii populare. La dorința priată a înaltului minister i. r. nu s'a chemat un număr mai mare de domni în comitetul pentru colectarea cântecului popular român, fiindcă lucrul principal nu este mulțimea membrilor, ci dorul de muncă rodnică al acelor 10 membri din comitet. Prof. univ. Dr. Matias Friedwagner va conchiema încurând comitetul din vorbă la o ședință, la care va da raport asupra lucrărilor de până acum a comitetului și rezultatul de colectare.

Moartea patriarhului armenilor. Din Petersburg se anunță că Mirceti, patriarhul suprem al tuturor armenilor a murit.

Nouă piedeci la căsătoria d-șoarei Wanderbild. Din Londra se anunță că în căsătoria contelui ungar Szechenyi cu d-șoara Gladys Wanderbild s'au ivit nouă greutăți. Cardinalul din New-York a declarat că cu nici un preț nu va efectua căsătoria anglicanei Wanderbild, cu catolicul Szechenyi și a dat ordin tuturor preoților din diecesa lui să nu efectueze această căsătorie.

Impăratul Germaniei în Grecia. Se anunță din insula Corfu, că se fac mari pregătiri la castelul Achileion în așteptarea sosirii împăratului Wilhelm. Se știe că împăratul Germaniei a cumpărat anul trecut acest castel. Impăratul Wilhelm va rămâne la Corfu o lună și jumătate, poate chiar și două luni.

Artistă împușcată din imprudență. Din Paris se anunță că în saloanele marchizei de Morning, văduva marchizului Del Boeve, a fost adunată Duminecă seara multă lume. Intre cei prezenți se afla și veterana artistă Da Costa, în vârsta de 62 ani. La un moment dat marchiza scoase dintr'un saltar un revolver pe care îl dădu unui servitor, ca să-l ducă unui armurier spre reparare. În momentul când îi dădu arma, revolverul se descarcă și un glonte, după ce răni mâna servitorului, veni de izbi în frunte pe Da Costa, omorând-o pe loc.

Impozit asupra automobilelor. Ministrul austriac de finanțe va prezenta în curând parlamentului un proiect de lege cu privire la impozitul asupra automobilelor. Impozitul va varia între 220 și 250 coroane.

O dare de samă. I. Benedek, deputatul koșuthist, care ieșise din partid, a ținut dare de samă înaintea alegătorilor, după care alegătorii au trimis depeșă de felicitare lui — Kossuth. El a vorbit în contra pactului și cvotei, dar alt deputat koșuthist, Kelemen, a vorbit pentru ele. Ca să fie harababura completă Benedek a făgăduit că în schimb va cere — secularizația. Alegătorii, fiind calvini, erau foarte mulțumiți cu schimbul, frește.

Condamnarea unui preot rus. Preotul M. F. Paozarski a fost condamnat de Sinod pentru motivul, că a avut bilet de corospondent de ziar, în Dumă. Pedepsa a fost îndepărtarea preotului din rândul monahilor. Preotul Paozarski ocupă un loc de frunte printre literații ruși sub pseudonimul Lubinski.

putea cunoaște punctual, — ușor au socotit suprafața întregului glob pământesc. Să presupunem, d. e., că unghiul aflat a fost de 2° grade. Împărțind pe 360° — gradul întregii suprafețe — cu acest număr, căpătăm 51'43". Să presupunem apoi, că depărtarea între cele 2 orașe — înțelegând această depărtare în direcția meridianului — este 800 kilometri. Ca să aflăm întreaga suprafață a pământului, trebuie să multiplicăm pe 800 cu 51'43". Socoteala dă un rezultat de 41 milioane metri.

Iată, dară aceiași operație matematică a săvârșit-o Erathosthenes înainte de asta cu 2144 ani, pe care o săvârșim noi azi, cu deosebirea, că noi ne folosim de mijloace mai punctuale. Azi am măsurat cu ajutorul orologului, — în momentul amiezii de vară — depărtarea zenitală între orașele Siena și Alexandria și am aflat, că este de 7° grade și 12' minute. De altfel cu ajutorul catastrului Egiptean am stabilit, că depărtarea paralelă între cele două orașe, este 5000 stadii, (un stadiu grecesc—180 m.). Multiplicând aceste două mărimi avem ca produs 250.000 stadii, sau 40.500 kilometri, ca mărimea suprafeței pământului. Evident, că cele două

Spicuri.

În Suedia sunt 2 universități de stat și una liberă. Cele dintâi două sunt: cea din Upsal, înființată în 1477, azi cu un budget anual de un milion coroane și cu 1500 studenți; cea din Lund înființată în 1666, azi cu un budget anual de 3,789,000 coroane și cu 800 studenți.

Universitatea liberă e în Gothenburg, creată în 1887 (o facultate filozofică și literară). Invățământul superior la Stockholm e numai științific.

Un călător japonez a descoperit în Pacific o nouă insulă între insula Macao și Filipine, având o circonferență de 15 mile, care pare a fi bogată în pucoasă. Călătorul și-a înțeles numai decât datoria dictată de naționalismul propriu japonezilor. A împlântat în ea drapelul japonez și i-a dat nume.

Viitorul, în Oceanul Pacific de bună seamă va fi al galbenilor.

O construcțiune, care întrece pe oricare alta europeană e hotelul Times din Londra, care are 29 caturi, anume 4 sub pământ, iar 26 deasupra, având o înălțime de 110 m., și ocupând o suprafață de 900 m. p.

În hotel, străbat 1600 fire telefonice și 165 fire telegrafice. Pentru diferite trebuințe sunt în mișcare 109 motoare, reprezentând o putere de 1175 cai.

Cu toată vastitatea ei, și cu tot numărul mare de odăi, nu e cameră care să nu aibă lumina soarelui, cel pentru 5 ore pe zi. Luminatul tuturor odăilor se face prin 8600 lămpi electrice.

Pentru ca această grozavă clădire să fie terită de foc, s'a căutat să se construiască aproape totul din fier, iar acolo unde nu s'a putut, s'a acoperit lemnul sau firul electric sau telefonic cu fier (tuburi).

După cum arată „Revue Scientifique” în timpul din urmă s'a răspândit foarte mult, întrebuintarea ceaiului în Franța. În timp de 2 ani s'a îndoit. În vreme ce în 1850 importul nu se ridica mai sus de 150 tone, azi trece de o mie.

ULTIME STIRI.

Budapesta, 13 Noemvrie. Completăm raportul telefonic de ieri, despre ședința Camerei. Supilo a protestat în contra tendințelor de centralizare spre Budapesta. Voia să prezinte un proiect de rezoluție, dar fiindu-i suprimat cuvântul asta o făcu Surmin, care vorbise două ceasuri, cu multă pricepere, tot în chestie. Când oratorul pomeni de un punct al proiectului, în care Lika-Krbava este numit comitat maghiar, croații protestaseră sgomotos, timp de cinci minute. În proiectul de rezoluție, Croații cer luarea dela ordinea zilei, a proiectelor cu privire la pact, până se va rezolva chestia croată. Kossuth a venit în sală pe la sfârșitul ședinței. I s'au făcut ovații sgomotoase. Asemenea și lui Apponyi, pentru vorbirea-i de alaltăeri, în conferința partidului.

Budapesta, 13 Nov. Ieri, banul Rakodczay a avut o nouă conferință cu Wekerle, la care pe urmă au luat parte și Andrassy, Apponyi, Kossuth și Josipovich. Au discutat ce este de făcut dacă s'ar adeveri svonorile că deputații croați pregătesc obstrucția tehnică, la tariful vamal. Deocamdată se vor apăra prin o propunere de a se mai prelungi cu o oră ședințele. În curând va ridica cuvântul Kossuth, în o ședință, și se speră că va putea mulcomi spiritele.

Budapesta, 13 Noemvrie. Fostul ministru Polonyi, după ciocnirea avută cu Hoitsy, vicepresidentul kossuthist — astăzi și-a anunțat oficios ieșirea din partidul independist. Cu el deodată a ieșit deputatul Eugen Molnar. Se mai așteaptă vre-o cinci ieșiri.

Viena, 15 Nov. Primirea ce s'a făcut ieri în camera austriacă noilor miniștri, s'a apropiat de scenele cele mai furtunoase. Strigau, loveau băncile, fluerau, injurau, mai cu seamă cei radicali și social-democrații. „Văntorii de portofolii! Vanitoși!” erau cele mai blânde încă. După ce premierul a prezentat noile numiri, social-democratul Nemeș, atacase într'un lung discurs vehement, noul sistem corupt de a face remanieri ministeriale fără nici o schimbare în guvernament, numai pentru a satisface ambițiile. Prezentul n'a putut restabili ordinea.

Viena, 13 Noemvrie. Deputații slovaci de sud, cari au ajuns în deplină înțelegere cu deputații Croați din Ungaria, în ce privește atitudinea lor față de pact, au declarat în conferința lor, că vor înainta protest în scris în contra încheerii pactului, fără concursul Croației și Dalmației. Un protest în acelaș text vor prezinta deputații Croați în dieta Ungară.

Constantinopol, 13 Nov. Acțiunea bandelor sârbe și bulgare în vilaetul Uscub continuă. Vineri o bandă sârbă a atacat satele bulgare Stracin, Dishidi, Kratova și Gradeo din districtul Palonka. O parte din satul Stracin a fost incendiată. La Gradeo casa primarului a fost arsă; primarul a fost găsit mort în mijlocul flăcărilor. În aceeași zi o bandă bulgară a incendiat satul sârb Kiselica. Trei persoane au pierit.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor respons.: Victor Branisce.

Primită în general această formă de glob a pământului, înaintașii științei geografice-astronomice s'au putut gândi la mijloacele, prin care s'ar putea esopera măsurarea pământului. Erathosthenes a fost primul, care a probat aceasta măsurare, cu 250 ani înainte de Cristos. Egiptenii au fost deja pe atunci destul de culti și își pregătise pe deplin catastroful. Orașele Alexandria și Syena (astăzi Assuan), nu se deosebeau prea mult unul de altul, în ce privește poziția lor pe meridian; deosebirea abia era mai mare decât 3 grade. Vara la amlazi au observat, că soarele stă vertical pe zinitul Sieni și întreg spectrul i se reflectează în adâncul fântanei lor, până când în Alexandria acest caz n'a obvenit. Din aceasta au conlus, că Siena și Alexandria, nu zac în direcție paralelă. Au aplicat două măsurătoare de plan, la capăt plumbate, — de felul cărora folosesc zidarii pentru stabilirea direcției perpendiculare a zidurilor — una în Siena, alta în Alexandria și au aflat, că s'a deosebesc deolaltă prin un unghi anunit. Acest unghi trebuia înainte de toate măsurat. După măsurarea acestui unghi, — fiind dată depărtarea între cele 2 orașe, ceace din catastroful Egiptului se

calculări alui Erathosthenes și cea de azi, se apropie minunat una de alta.

Erathosthenes a prorocit în opul său mai sus amintit, descoperirea Americii, zicând, că dacă corăbierii plecând din Spania, ar putea ajunge în India, cu siguranță ar da în drumul lor de pământ, de părți locuite.

Iară Cristofor Columb a plecat cu 17 secole mai târziu în căutarea și descoperirea Indiei și abea atunci s'a realizat prorocirea astronomului grec.

La tot cazul e interesant faptul, că cu măsurarea pământului sau ocupat după aceste încercări abia în 1550 în mod serios. La îndeplinire a dus lucrul Fernell, medicul regelui, care a statorit pe baza datelor sigure distanța dintre Paris și Amiens. Aces grad meridional, Fernell l'a stabilit în 57.070 stânjeni lungime. La 129 ani după asta, Picard, întemeietorul observatorului astronomic din Paris, a ajuns prin calculare matematică a triunghiurilor, la o armonie aproape mianată cu înaintașul său, întrucât calcularea lui a arătat un rezultat de 57.000 stânjeni lungime.

De aici începând știința măsurării pământului, s'a perfecționat neîncetat. La începutul secolului trecut (19) s'au ocupat mulți cu această știință. Cele mai frumoase rezultate — nesocotind pe înaintașii începători — le-au ajuns pe terenul acesta Méchain, Delambre, Biot și Arago.

Cu încetul s'a măsurat gradat fiecare parte a pământului. Rezultatul comun al tuturor măsurilor este, că pământul nu are formă perfectă de glob ci la poli e turtit. Arcul unui grad meridional, care la Paris are 111.205 m. lungime, la equator are numai 110.563 m., iară cătră poli are deja 111.700 m. lungime. Periferia pământului la equator are 40 milioane 76 mii 625 m. lungime. De aici urmează, că depărtarea centrului pământului este de 6 milioane 371 mii 100 metri. Suprafața pământului are 510 milioane 82 mii kilometri pătrați.

Aceasta-i istoria pe scurt a metodelor folosite la măsurarea pământului!

Trad. de: I. L.-n.

Coloseul Projectograf

Zilnic 1 Reprezentațiune, seara la 8 oare.

TEATRU ELECTRIC
— dinaintea Porții Vămii. —

„Crișana“

Societate de economii și credit în Brad.

Concurs.

Să publică concurs pentru ocuparea unui post de practicant, dotat cu un salariu anual de 840 coroane.

Reflectanții au să documenteze, că au absolvit cu maturitate o școală comercială și că posedă pe deplin limbile română și maghiară și eventual și cea germană.

Cei cu prăcă de bancă vor fi preferați.

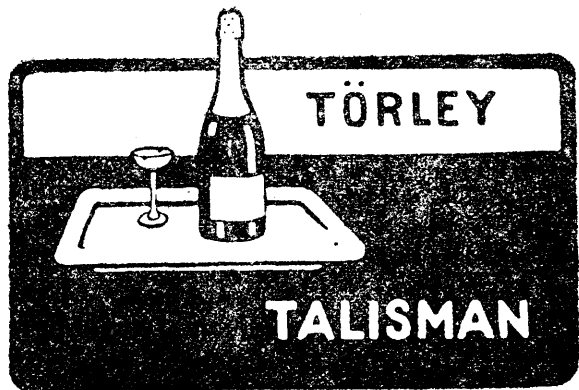
Petițiunile sunt a să înainta până în 20 l. c. subsemnatei direcțiuni, iar postul e a să ocupa cu 1 Decembrie a. c.

După serviciul provizor și ne-exceptional de un an, va fi denumit funcționar definitiv cu salariu anual de 1100 coroane 200 cor. bani de quartir și tantiema statutară.

Brad, 7 Noembrie 1907.

3075,2-3.

Direcțiunea.

FISCHER T COMP NAGYENYED
PEPINERIE DE POMI SI VITE

150.000 Pomi Roditori
1.000.000 Sujete
1.000.000 Planta pentru gard viu arbori de promenada, arbori de ornament, roze, fructe cu boaba, confiteri etc.

1 Million altoae de vite, vita de vile Europeanasi Americană cu su.
Specialitate: altoae de vita pentru desert.

Sub-cultura 120 jug. oat.

30.000 Pruni de Bistrita si de Bosnia oltuiti Exemplare foarte frumvase

Fără rătăcina

STABILIMENTUL DE ACID CARBONIC

a lui MUSCHONG din Baia Buziaș

— modern instalat — afară de Kartel livrează prompt ori ce cantitate de

ACID CARBONIC

natural, chemic foarte curat, fluid

din izvoarele cu acid carbonic din Baile dela Buziaș renumite în toată lumea, pentru fabricarea de apă gazoasă, cărciumarilor, și alte scopuri industriale.

Cel mai spornic acid carbonic natural!

Estras din Analiza institutului Capitalei Budapest pentru probarea chemicaliilor și alimentelor Nr. 465 din anul 1907.
„Mirosul și gustul: Normal: conținutul de acid carbonic“: 99-57%. Acidul carbonic analizat corespunde perfect cerințelor igienice, și pe temeiul abundenței de acid carbonic a se clasifica ca „foarte bun“.

Informații se dau cu plăcere din partea

Muschong's Kohlensäure-Werke und Mineralwasser-Versand in Buziașfűrdő.

Adresa telegramelor: MUSCHONG BUZIÁSFÜRDŐ. — Inter. Telef. 18.

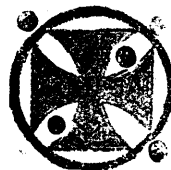
Cruce séu stea duplă electro-magnetică

Patent Nr. 86987.

Nu e crucea lui Volta.

Vindecă și înviorază

Deosebită atențiune e a acest aparat vindecă bo-

Nu e mijloc secret.

pe lângă garanție.

se da împrejurării, că le vechi de 20 ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra: durerilor de cap și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, tuituri de ureche, bătăie de inimă, sgârciuri de inimă, asmă, suțul greu, sgârciuri de stomac, lipsa poftei de mâncare, receală la mâni și la picioare, reumă, podagră, ischias, udul în pat, influența, insomnie, epilepsia, circulația neregulată a sângelui și multor altor bóle, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. — În cancelaria mea se află atestate încurse din toate părțile lumii, cari prețuesc cu mulțumire încredințarea mea și ori-cine poate examina aceste atestate Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca, i-se retrimito banii. Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu.

Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul „Volta“, de ore-ce „Crucea-Volta“ atât în Germania cât și în Austro-Ungaria a fost oficial oprit, fiind nefolositor, pe când aparatul meu e în genere ennesent apreciat și cerostat. Deja înfăințarea crucei mele electro-magnetică e recomandă indesebi

Prețul aparatului mare e 8 cor. Pretul aparatului mic e 6 cor. folosibil la morburii, cari nu sunt mai vechi de 15 ani.

Expediție din centru și locul de vânzare pentru țără și streinătate etc.

MÜLLER ALBERT, Budapesta, V/28, Strada VADÁSZ 34, colțul strada Kálmán.

Conspectul câștigurilor a loteriei XXI de clasa priv. reg. ung.

62,500 câștiguri, 125,000 Losuri

Al doilea los câștigă!

Câștigul principal eventual

1 Milion Coroane.

	Coroane
1 Premiu cu	600000
1 Câștig à	400000
1	200000
2	100000
2	90000
2	80000
2	70000
2	60000
1	50000
3	40000
3	30000
6	25000
9	20000
13	15000
44	10000
61	5000
22	3000
475	2000
961	1000
1635	500
165	300
31675	200
5325	170
5325	130
115	100
4825	80
3825	40

62500 câștiguri și premii în suma totală de 16.457.000

Invitare la Clasa I-a

XXI. loterie de stat priv. reg. ung.

Tragerea

în 21 și 23 Novembre 1907.

Prețul losurilor Clasa I. este:

Cor.	Intreg	Jumătate	Un pătrar	0 optime
	12.—	6.—	3.—	1.50

Lozurile se trimit după primirea banilor sau cu rambursă. Mai ușor și ieftin sunt comanda cu mandat postal. La fiecare comandă urmează un plan oficial. După tragere se trimit imediat listele oficiale de câștiguri. Checuri de postă gratis, pentru trimiterea banilor franco.

Comandele să se facă imediat

GAEDICKE

BANKHAUS

Budapest, Kossuth-Lajos-Gasse 11.

Norocul lui GAEDICKE

este

colossal!

Următoarele câștiguri am p'ătit mușterilor mei

Nr	pe Los	Coroane.
62551		600000
33464		400000
11119		400000
28916		400000
19406		400000
42758		100000
49878		100000
87991		100000
3148		90000
4734		80000
60912		70000
11140		70000
17357		60000
78863		60000
82528		60000
97263		60000
3952		60000
64714		50000
95853		40000
6920		30000
38691		30000
90964		30000
23481		20000
30049		20000
52235		20000

Norocul lui GAEDICKE

este enorm, nici o colectură nu poate să arate așa succese uriașe.